

१४ व्या वित्त आयोगांतर्गत राज्यात ५ वर्षाकरीता स्थापन करण्यास मान्यता देण्यात आलेल्या १८ अतिरिक्त न्यायालयांपैकी कार्यान्वित १६ अतिरिक्त न्यायालयांना व २४ जलदगती न्यायालयांपैकी २३ जलदगती न्यायालयांना त्यांचा ५ वर्षांचा कालावधी संपुष्टात आल्यानंतर पुढे आणखी दोन वर्षे मुदतवाढ देणेबाबत.

**महाराष्ट्र शासन
विधि व न्याय विभाग**

शासन निर्णय क्रमांक : जगन्या-१४२२/प्र.क्र.१३७/का- ९

मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२,

दिनांक :- ०३ जुलै, २०२३

- वाचा :-**
- १) विधि व न्याय विभाग शासन निर्णय क्र. : विशेषन्या- १३१६/प्र.क्र.२०५/का-९, दि. १८.०८.२०१७.
 - २) विधि व न्याय विभाग शासन निर्णय क्र. : जगन्या- १४१६/प्र.क्र.२०४/का-९, दि. १८.०८.२०१७.
 - ३) मा. उच्च न्यायालयाचे पत्र क्र. A(Spl.)/FTC/२०२२/२६२/२०२२, दि.०९.१२.२०२२.
 - ४) विधि व न्याय विभाग शासन अधिसूचना क्र.: सीआरसी-२०१९/प्र.क्र.१६८(३)/का.बारा, दि.२६.०४.२०२३.
 - ५) मा. उच्च न्यायालयाचे पत्र क्र. A(Spl.)/FTC/२०२३/१०३/२०२३, दि.११.०५.२०२३.

प्रस्तावना :

१४ व्या केंद्रीय वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार न्यायव्यवस्थेचे सक्षमीकरण या प्रयोजनाकरीता संदर्भ क्र. १ व २ येथील शासन निर्णयान्वये राज्यात १८ अतिरिक्त न्यायालये व २४ जलदगती न्यायालये ज्या दिनांकास कार्यान्वित होतील त्या दिनांकापासून ५ वर्षांच्या कालावधीकरीता स्थापन करण्यास मान्यता देण्यात आली होती. सदर प्रकरणी १८ अतिरिक्त न्यायालयांपैकी मुंबई व पुणे येथील प्रत्येकी १ याप्रमाणे २ अतिरिक्त न्यायालये अद्याप कार्यान्वित झालेली नाहीत. उर्वरीत १६ अतिरिक्त न्यायालये व २४ जलदगती न्यायालये ही विविध दिनांकापासून सुरु झाली आहेत. सदर न्यायालयांपैकी १३ अतिरिक्त न्यायालयांचा ५ वर्षांचा कालावधी मार्च, २०२३ पर्यंत संपुष्टात आला असून, उर्वरीत अतिरिक्त न्यायालये व काही जलदगती न्यायालयांचा ५ वर्षांचा कालावधी लवकरच संपुष्टात येणार आहे. सदर न्यायालयांतील प्रलंबित दिवाणी व फौजदारी प्रकरणांची संख्या विचारात घेता या न्यायालयांना त्यांच्या ५ वर्षांच्या कालावधीनंतर आणखी दोन वर्षे मुदतवाढ देण्याबाबतचा प्रस्ताव उच्च न्यायालयाने संदर्भ क्र. ३ येथील पत्रान्वये शासनास सादर केला आहे.

तसेच, संदर्भ क्र. ४ येथील अधिसूचनेन्वये मंगळूरपीर, जिल्हा वाशिम येथील फिरते न्यायालय (जलदगती न्यायालय) नियमित करण्यात आले असल्यामुळे, सदर जलदगती न्यायालयास मुदतवाढ देण्याची आवश्यकता नसल्याचे उच्च न्यायालयाने संदर्भ क्र.५ येथील पत्रान्वये शासनास कळविले आहे.

सबब, १४ व्या वित्त आयोगांतर्गत राज्यात ५ वर्षांच्या कालावधीकरीता स्थापन करण्यास मान्यता देण्यात आलेल्या १८ अतिरिक्त न्यायालयांपैकी १६ अतिरिक्त न्यायालयांना व २४ जलदगती न्यायालयांपैकी २३ जलदगती न्यायालयांना त्यांचा ५ वर्षांच्या कालावधी संपुष्टात आल्याच्या दिनांकापासून पुढे आणखी २ वर्षे मुदतवाढ देणे आवश्यक आहे.

त्यानुसार, सदर प्रस्ताव वित्त विभागाच्या मान्यतेस्तव सादर करण्यात आला असता, वित्त विभागाने त्यास सहमती दर्शविली आहे. तसेच, सदर प्रस्तावास मा. मंत्रीमंडळाने दि.१३.०६.२०२३ रोजीच्या बैठकीमध्ये मंजुरी दिली आहे. त्यानुसार, १४ व्या वित्त आयोगांतर्गत राज्यात ५ वर्षांच्या कालावधीकरीता स्थापित अतिरिक्त न्यायालयांना व जलदगती न्यायालयांना त्यांचा ५ वर्षांचा कालावधी संपुष्टात आल्यानंतर पुढे आणखी २ वर्षे मुदतवाढ देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

१४ व्या वित्त आयोगांतर्गत राज्यात स्थापन करण्यास मान्यता देण्यात आलेल्या १८ अतिरिक्त न्यायालयांपैकी -परिशिष्ट-अ येथील कार्यान्वित १६ अतिरिक्त न्यायालयांना व २४ जलदगती न्यायालयांपैकी -परिशिष्ट-ब येथील २३ जलदगती न्यायालयांना, ही न्यायालये कार्यान्वित झाल्याच्या दिनांकापासून त्यांचा ५ वर्षांचा कालावधी संपुष्टात आला/येत आहे त्या दिनांकापासून पुढे आणखी २ वर्षे मुदतवाढ देण्यात येत आहे. तसेच, सदर न्यायालयांकरीता आवश्यक असणारी न्यायाधीश व त्यांच्या सहाय्यभूत कर्मचारी वर्गाची पदे पुढे सुरु ठेवण्यास याद्वारे मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सदर न्यायालयांतील अस्थायी पदांना, संबंधित न्यायालयांचा ५ वर्षांचा कालावधी संपुष्टात आल्याच्या दिनांकापासून दि.३१.०८.२०२३ पर्यंत मुदतवाढ देण्यात येत आहे. त्यानंतर सदर अस्थायी पदांना शासनाच्या धोरणानुसार वेळोवेळी पुढील मुदतवाढ घेणे आवश्यक राहील.

३. याप्रित्यर्थ अतिरिक्त न्यायालयांकरीता येणारा खर्च येणारा "मागणी क्र.जे-१, २०१४- न्यायदान, १०५- दिवाणी व सत्र न्यायालये (०७) अतिरिक्त न्यायालये (०७)(०१) अतिरिक्त न्यायालये (अनिवार्य) (दत्तमत), संकेतांक क्र. (२०१४०५७५), या लेखाशिर्षाखाली संबंधित वित्तीय वर्षातील मंजूर अनुदानातून भागविण्यात यावा.

तसेच जलदगती न्यायालयांकरीता येणारा खर्च "मागणी क्र.जे-१, २०१४-न्यायदान, १०२-उच्च न्यायालये (१३) १४ व्या वित्त आयोगांतर्गत योजना (१३)(०१) जलदगती न्यायालये (अनिवार्य) (भारित), संकेतांक क्र. (२०१४०५९३) या लेखाशिर्षाखाली संबंधित वित्तीय वर्षातील मंजूर अनुदानातून भागविण्यात यावा.

४. याकरीता आवश्यक निधी अर्थसंकल्पित करण्याची जबाबदारी संबंधित नियंत्रक अधिका-यांची राहील.

५. सदर शासन निर्णय मा. मंत्रीमंडळाच्या मान्यतेने तसेच वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्या विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ४८२/व्यय-५, दिनांक ०४.०५.२०२३ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संकेतांक २०२३०७०३१३०६५५७५१२ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(नंदकिशोर ल. मोरे)
विधि सल्लागार-नि-सह सचिव

प्रति:-

१. मा. राज्यपाल महोदय यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई,
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
३. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
४. मा. विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा/विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, विधानभवन, मुंबई,
५. मा. मुख्य सचिव यांचे वरिष्ठ स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई,
६. मा. महाप्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई,
७. प्रबंधक (निरिक्षणे-१), उच्च न्यायालय, मुंबई ,
८. प्रबंधक (वित्त व अर्थसंकल्प), उच्च न्यायालय, मुंबई ,
९. प्रमुख जिल्हा व सत्र न्यायाधीश, संबंधित जिल्हे,
१०. जिल्हा कोषागार अधिकारी, संबंधित जिल्हे,
११. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
१२. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई,
१३. महालेखापाल - एक/दोन (लेखापरीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
१४. वित्त विभाग - कार्यासन व्यय-५/अर्थ-११,
१५. विधी व न्याय विभाग - कार्यासन-११,१२,२३,२४,२५,
१६. निवडनस्ती/का-९.

‘परिशिष्ट - अ’ - अतिरिक्त न्यायालये

संवर्ग	जिल्हा	न्यायालयाचे ठिकाण
जिल्हा न्यायाधीश संवर्ग	अमरावती	अचलपूर
	औरंगाबाद	औरंगाबाद
	नागपूर	नागपूर
		नागपूर (मोटर अपघात दावा प्राधिकरण/ MACT)
	नांदेड	नांदेड
	नाशिक	निफाड
	पालघर	वसई
	परभणी	परभणी
	रायगड-अलिबाग	माणगाव
	सातारा	कराड
		वडुज
	सोलापूर	पंढरपूर
		बार्शी
	ठाणे	ठाणे (मोटर अपघात दावा प्राधिकरण/ MACT)
दिवाणी न्यायाधीश वरिष्ठ स्तर संवर्ग	नागपूर	नागपूर
	नाशिक	नाशिक
एकूण अतिरिक्त न्यायालये		१६

‘परिशिष्ट - ब’ - जलदगती न्यायालये

संवर्ग	जिल्हा	न्यायालयाचे ठिकाण
जिल्हा न्यायाधीश संवर्ग	अहमदनगर	संगमनेर
		नेवासा
	अमरावती	अमरावती
	बीड	बीड
	बुलडाणा	खामगाव
	लातूर	लातूर
	परभणी	हिंगोली
	पुणे	खेड
	रत्नागिरी	खेड
	ठाणे	कल्याण
		ठाणे
	मुंबई	नगर दिवाणी व सत्र न्यायालय, दिंडोशी, मुंबई
दिवाणी न्यायाधीश वरिष्ठ स्तर आणि न्यायदंडाधिकारी संवर्ग	अहमदनगर	अहमदनगर
	बीड	माजलगाव
	भंडारा	भंडारा
	नांदेड	नांदेड
		मुखेड (लिक कोर्ट)
	उस्मानाबाद	परांडा
		भूम
	रायगड-अलिबाग	पनवेल
	सातारा	कराड
	ठाणे	कल्याण
	यवतमाळ	पुसद
एकूण जलदगती न्यायालये		२३